

EN VERDER

'MEER RUIMTE VOOR ONDERZOEK NAAR LICHAAMELIJKE OPVOEDING'

De Vlaming Paul De Knop werd in 1997 bijzonder hoogleraar 'Maatschappelijke, beleidsmatige en didactische aspecten van sport en lichamelijke opvoeding in Nederland' aan de Universiteit van Tilburg. Zijn twee termijnen zitten er inmiddels op. Op 5 juni hield hij zijn afscheidsrede. In de aanloop daar naartoe blikten we kort met hem terug op zijn tijd in Nederland.

Door: Harry Stegeman en Remco Hoekman

De opdracht die Paul De Knop, gewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Brussel, bij zijn aanstelling als bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Tilburg meekreeg, was het bevorderen van het wetenschappelijke onderzoek en het wetenschappelijk onderwijs in de lichamelijke opvoeding en de sport. Dat is nog niet zo eenvoudig, bij een aanstelling van maar één dag in de week. Paul De Knop: 'Je moet je goed realiseren dat je als bijzonder hoogleraar geen middelen krijgt voor wetenschappelijk onderzoek en dus bent aangewezen op de derde geldstroom. Ik heb onder meer de basis kunnen leggen voor twee groot-schalige onderzoeksprogramma's: 'Waarden in de sport' en 'Kwaliteit van sport'. Beide werden door het ministerie van VWS gefinancierd en 'Kwaliteit van sport' is door het Mulier Instituut uitgevoerd.

'De aandacht in dat tweede programma voor kwaliteit komt voort uit mijn overtuiging dat als je de kwaliteit verbetert, dat ook gaat leiden tot meer kwantiteit, dus tot meer sportdeelname. En als het om de kwaliteit van sport gaat, speelt de lichamelijke opvoeding onmiskenbaar een wezenlijke rol: via de lichamelijke opvoeding kun je de jeugd immers warm maken voor de sport. Daarom heeft de kwaliteit van de lichamelijke opvoeding binnen het totale project ook nadrukkelijk een plek gekregen: hoe doen we het als lichamelijke opvoeders, in

hoeverre maken we waar wat we pretenderen te bereiken?'

Resultaten tonen

'Ik vind het zeer belangrijk dat we ons dergelijke kwaliteitsvragen stellen. Wil bewegen een essentieel onderdeel worden van ons leven, dan moeten we daarin investeren. Dan moet het een essentieel deel zijn van de opvoeding en moet daar ook meer geld voor vrijkomen. Maar dan moet de sector ook in staat zijn om resultaten te tonen: met het geld dat u ons geeft, bereiken wij dit. Dat doen we nu niet. Is het zo dat mensen door de lichamelijke opvoeding zijn gaan sporten? Is het zo dat door de lichamelijke opvoeding de kinderen nu gezonder zijn? Elke tak van de industrie doet aan benchmarking en evaluatie. Ik kan wel zeggen dat het deelproject naar de kwaliteit van de lichamelijke opvoeding baanbrekend werk was. De vakwereld moet er, maar dan ook ondersteund door het ministerie van OCW, zeker mee verder gaan. Je moet vooreerst wel de doelstellingen goed bediscussieren. Daarbij moet je ook het respect opbrengen om te vragen wat de samenleving van de lichamelijke opvoeding verwacht. Uit het onderzoek naar de kwaliteit van lichamelijke opvoeding blijkt dat er een discrepantie is tussen wat de maatschappij verwacht en wat gerealiseerd wordt.'

Meer onderzoek doen

'Met het door het Mulier Instituut, in samenwerking met de lerarenopleidingen lichamelijke opvoeding, uitgevoerde project kon het onderzoek naar lichamelijke opvoeding weer nieuw leven in worden geblazen. Het wetenschappelijk onderzoek was altijd een beetje de blinde vlek van de lichamelijke opvoeding. De relatie tussen deze twee werelden is wel eens beschreven als *two ships passing by in the night*. Met de komst van het Mulier Instituut en ook met de aanstelling van lectoren op en rond de academies voor lichamelijke opvoeding is dat zeker verbeterd.

FOTO: ANITA REMERSMA

Ik zie het als een zeer positieve ontwikkeling dat er de laatste jaren een dialoog tussen de wetenschappelijke wereld en de wereld van de sport en de LO tot stand is gekomen. In het *Jaarboek Sport* van het Mulier Instituut wordt het lopende en afgeronde wetenschappelijk onderzoek ieder jaar heel mooi samengevat. Maar het ontbreekt in Nederland nog wel altijd aan één totale opleiding in de sport. Er zijn genoeg afzonderlijke opleidingen, maar die belichten steeds maar een deel van de vraagstukken op het terrein van de sport. Het gehele palet, van de sociale wetenschappen tot de medisch-biologische en de exacte wetenschappen, wordt in bijvoorbeeld Brussel wel gekoppeld. Nederland neemt wat dat betreft in Europa een bijzondere positie in. De opleiding van leerkrachten en onderzoekers in de sport en de koppeling daarvan, gebeurt in vrijwel alle landen op universitair niveau, alleen in Nederland niet.'

Investeren in bewegen en sport

'En dat bij een zo belangrijke zaak als die van het bewegen en het sporten. Mensen zeggen vaak dat ze geen tijd hebben om te sporten. Het is echter geen kwestie van tijd, maar van prioriteit. We moeten de kinderen en jongeren leren dat bewegen

een wezenlijk onderdeel van het leven is. Maar hoe kunnen we ze dat nu leren als we het zelf als overheid niet organiseren? Ik pleit voor één uur lichamelijke opvoeding per dag, waarin nog meer wordt benadrukt wat het belang van bewegen is en waarin wordt geleerd hoe je kunt zorgen voor een gezonde levensstijl. Die uren hoeven niet noodzakelijkerwijs allemaal binnen de reguliere schooltijd te worden ingevuld, dat kan en moet ook in samenwerking met sportverenigingen in het naschoolse aanbod. Daar past de inzet van duale vakleerkrachten en van combinatiefunctionarissen heel goed bij. Maar ook de sportverenigingen moeten meer deskundige mensen in dienst kunnen hebben om de kwaliteit van sport na school goed te kunnen verzorgen.

'Onderwijs en sport hebben elkaar nadrukkelijk ontdekt. Nederland heeft met de brede school en de duale aanstellingen echt werk gemaakt van sport op school en loopt daarmee vooruit op andere landen. Die relatie van lichamelijke opvoeding met schoolsport en de buitenschoolse sportaanbieders moet wel planmatig worden georganiseerd. Daar is nog veel in te doen. Als ik bijzonder hoogleraar zou blijven, dan zou ik inzetten op de brede school en dat is niet enkel voor de lichame-

Al aan het oefenen voor 2028?

lijke opvoeding. We leiden niet op voor de school, maar voor het leven. Ik denk dat er nog een onontgonnen gebied is. Hoe kunnen we de school tot een leefbare eenheid maken, waar kinderen niet alleen leren maar waar ze ook met plezier naartoe gaan? Daar speelt sport een belangrijke rol in. En de uitdaging is voor ons is niet de lichamelijke opvoeding op zich, maar een introductie zodanig dat men levenslang gaat sporten. Dat zou een mooi thema zijn. 'Als je echt wil investeren, dan zit daar zeker een mogelijkheid. Het betreft hier heel duidelijk een verantwoordelijkheid van de samenleving als geheel. Als je gezonde burgers wilt, dan heeft dat te maken met leefmilieu, voeding en zeker ook met bewegen. Tien procent van de sterfgevallen wereldwijd zijn volgens de statistieken van World Health Organisation te wijten aan een gebrek aan bewegen. We horen tot de rijkste regio's ter wereld, maar we zetten er onvoldoende op in. Als we moeten kiezen tussen de opera en een sportstadion, dan kiezen we nog altijd voor de opera.'

Nederland ambitieuzer dan België

'Nederland is als het om sport gaat overigens wel ambitieuzer

dan België. De Nederlandse overheid geeft veel meer van haar budget uit aan topsport en de Nederlandse burger betaalt meer voor de breedtesport; hij schat de waarde van sport hoger in en heeft er daarom meer voor over. Maar ook de samenwerking met de private sector is in Nederland verder ontwikkeld dan in België. Jullie vermarkten veel meer en slagen er veel beter in om dingen te verkopen. Neem het Holland Heineken House, dat is echt een succesverhaal. Nederland heeft een paar bieren die je overal kunt krijgen, en België heeft tweehonderd betere bieren die je nauwelijks in de wereld ziet. Het enthousiasme dat jullie uitstralen en dat jullie de Olympische Spelen willen voor 2028: schitterend dat je dat probeert en daar met z'n allen aan werkt! De sportbonden bij ons zijn integraal gesubsidieerd, maar in Nederland slaagt men er toch ook in om dat voor een deel te vermarkten. Bij ons wordt de sport vooral op zichzelf bekeken, terwijl jullie veel meer kijken hoe je sport in kunt zetten voor het oplossen van maatschappelijke problemen of voor de economische uitstraling of de marketing. Op dat vlak scoort Nederland zeer goed.'

Terug- en vooruitkijken

'Mijn termijnen als bijzonder hoogleraar zijn voorbij. Ik kijk zeker positief terug op mijn periode als bijzonder hoogleraar en naar de samenwerking met de Nederlandse collega's. Het is een hele mooie en intensieve tijd geweest. Ik heb de afgelopen tien jaar bijgedragen aan tientallen publicaties op het terrein van sport en bewegen en een negental promotietrajecten begeleid. Maar ik heb toch ook niet helemaal gerealiseerd wat ik wilde. Normaalgesproken leidt een bijzondere leerstoel tot een gewone leerstoel, maar ik laat structureel aan deze universiteit in feite niets achter. Sport is maatschappelijk en politiek gezien zeer belangrijk geworden, maar de sociale sportwetenschappen worden nog altijd niet echt aanvaard als een wetenschappelijke discipline. Ze hebben in het universitaire bestel niet de plaats die ze verdienen. Of zoals ik het in mijn afscheidsrede heb gezegd: de humane sportwetenschap zit nog altijd op de reservebank. Jullie moeten je in Nederland goed bezinnen. In plaats van her en der kleine bijzondere leerstoelen te hebben voor één dag in de week, zou het beter zijn aansluiting te zoeken bij één universiteit en de zaken daar groter, integraler en structureler aan te pakken. 'En wat mijzelf betreft? Ik blijf werkzaam aan de universiteit van Brussel en ben aangezocht om me kandidaat te stellen als rector van de universiteit. Het zou mooi zijn voor ons vakgebied, want dat is nog niet eerder gebeurd. Maar anderzijds zal ik met spijt in het hart de sport verlaten!'

Harry Stegeman is senior onderzoeker bij het W.J.H. Mulier Instituut en lector bewegen en gedragsbeïnvloeding aan de Hogeschool Windesheim. Remco Hoekman is onderzoeker bij het W.J.H. Mulier Instituut.

Correspondentie: h.stegeman@mulierinstituut.nl